

I

(Seadusandlikud aktid)

DIREKTIIVID

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2016/943,

8. juuni 2016,

milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Ettevõtjad ja mittetulunduslikud teadusasutused investeerivad teadmispõhise majanduse keskseks väärtuseks oleva ja konkurentsieelist pakkuva oskusteabe ja teabe omandamisse, arendamisse ja rakendamisse. Intellektuaalse kapitali loomisse ja rakendamisse tehtud investeeringutest sõltub nende konkurentsivõime ja innovaatilisus turul ja seega ka investeeringute tulusus, mis on ettevõtjate teadus- ja arendustegevuse algmotivatsioon. Kui avatus ei võimalda ettevõtjatel teadusse ja innovatsiooni tehtud investeeringust täit kasu saada, kasutavad nad erinevaid viise oma innovatsiooni tulemuste omandiõiguse tagamiseks. Üks selline viis on intellektuaalomandiõiguste, nagu patentide, disainilahenduse õiguste ja autoriõiguste kasutamine. Teine viis innovatsiooni tulemuste omandiõiguse tagamiseks on piirata juurdepääsu ettevõtja jaoks väärtuslikele teadmistele, mis ei ole üldteada, ja teenida nende pealt tulu. Sellist väärtuslikku oskus- ja äriteavet, mis ei ole avalikustatud ja mida soovitakse hoida konfidentsiaalsena, nimetatakse ärisaladuseks.
- (2) Igas suuruses ettevõtjad peavad ärisaladusi sama väärtuslikeks kui patente ja muid intellektuaalomandiõiguse vorme. Nad kasutavad konfidentsiaalsust ettevõtjate konkurentsivõime ja teadusinnovatsiooni juhtimise vahendina, samuti seoses mitmesuguse teabega, mis ulatub tehnoloogilistest teadmistest äriliste andmeteni, nagu teave klientide ja tarnijate kohta, äriplaanid ja turu-uuringud ning -strateegiad. Väikesed ja keskmise suurusega

⁽¹⁾ ELT C 226, 16.7.2014, lk 48.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 14. aprilli 2016. aasta seisukoht (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata) ja nõukogu 27. mai 2016. aasta otsus.

ettevõtjad (VKEd) peavad ärisaladusi veelgi väärtuslikumateks ja sõltuvad neist veelgi rohkem. Kaitstes kas intellektuaalomandiõiguste täienduse või alternatiivina niivõrd paljusid erinevaid oskus- ja äriteabe liike, võimaldavad ärisaladused loojatel ja innovaatoritel oma loomingu või innovatsiooniga kasumit teenida ning on seetõttu eriti olulised ettevõtja konkurentsivõime ning teadus- ja arendustegevuse ning innovaatilisuse jaoks.

- (3) Avatud innovatsioon soodustab tarbijate vajadustele vastavate ja ühiskondlikke probleeme lahendavate uute ideede tarkamist ning võimaldab kõnealustel ideedel turule jõuda. Selline innovatsioon on oluline uute teadmiste loomise hoob ning ühiselt loodud teadmiste kasutamisel põhinevate uute ja innovaatiliste ärimudelite tekkimise alus. Teaduskoostöö, sealhulgas piiriülene koostöö, on eriti oluline ettevõtjate teadus- ja arendustegevuse suurendamiseks siseturul. Teadmiste ja teabe levitamist tuleks käsitada olulise tegurina ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, dünaamiliste, positiivsete ja võrdsete arenguvõimaluste tagamisel. Siseturul, kus piiriülese koostöö tõkked on minimaalsed ning koostöö toimib moonutamata, peaks intellektuaalne loometegevus ja innovatsioon julgustama investeerimist innovaatilistesse tootmisviisidesse, teenustesse ja toodetesse. Selline keskkond, mis soodustab intellektuaalset loometegevust ja innovatsiooni ega takista tööalast liikuvust, on oluline ka tööhõive kasvu ja liidu majanduse konkurentsivõime parandamise seisukohalt. Ärisaladustel on oluline roll teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni raames siseturu piirides ja nende üleselt toimuva ettevõtjate, sealhulgas eelkõige VKEde ning teadusasutuste vahelise teadmiste vahetamise kaitsmisel. Ärisaladused on üks ettevõtjate poolt enim kasutatavaid intellektuaalse loomingu ja innovaatilise oskusteabe kaitsmise viise, kuid ometi on need olemasoleva liidu õigusraamistikuga kõige vähem kaitstud ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastu muude isikute poolt.
- (4) Innovaatilisi ettevõtjaid ohustavad aina enam ärisaladuste omastamisele suunatud ebaausad tegevused, nagu vargus, loata kopeerimine, majandusspionaaž või konfidentsiaalsusnõuete rikkumine, mis võivad lähtuda nii liidust kui ka väljastpoolt. Viimase aja suundumused, nagu üleilmastumine, allhangete sagenemine, tarneahelate pikenedamine ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia levinum kasutamine, suurendavad sellise tegevuse ohtu. Ärisaladuse ebaseaduslik omandamine, kasutamine või avalikustamine ei lase ärisaladuse seaduslikul omajal oma innovatsiooni tulemustest esimese turuletulijana tulu saada. Kogu liitu hõlmavate tulemuslike ja võrreldavate ärisaladusi kaitsvate õiguslike vahendite puudumine vähendab stiimuleid piiriüleseks innovatsiooniks siseturul ega lase ära kasutada ärisaladuste kui majanduskasvu ja tööhõive tõukejõu kõiki võimalusi. See takistab innovatsiooni ja loovust ning investeringud vähenevad, kahjustades siseturu tõrgeteta toimimist ja nõrgestades selle võimet suurendada majanduskasvu.
- (5) Maaailma Kaubandusorganisatsiooni raames tehtud rahvusvahelised jõupingutused nimetatud probleemi lahendamiseks on viinud intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu (TRIPS leping) sõlmimiseni. TRIPS leping sisaldab muu hulgas sätteid, mis käsitlevad ärisaladuste kaitset nende ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastu kolmandate isikute poolt, ning mis on ühtsed rahvusvahelised standardid. Nimetatud leping kiideti heaks nõukogu otsusega 94/800/EÜ⁽¹⁾ ning see on siduv kõikidele liikmesriikidele ja ka liidule endale.
- (6) TRIPS lepingule vaatamata erinevad liikmesriikide õigusaktid oluliselt selles, kuidas on ärisaladused kaitstud ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise vastu teiste isikute poolt. Näiteks ei ole kõikides liikmesriikides ärisaladust või ärisaladuse ebaseaduslikku omandamist, kasutamist või avalikustamist riiklikul tasandil määratletud, mistõttu teave kaitse ulatuse kohta ei ole hõlpsasti kättesaadav ning kaitse ulatus erineb liikmesriigiti. Samuti puudub järjekindlus selles, millised tsiviilõiguslikud õiguskaitsevahendid on ärisaladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise puhuks loodud, kuivõrd kõikides liikmesriikides ei ole võimalik anda tegevuse lõpetamise korraldust kolmandatele isikutele, kes ei ole ärisaladuse seadusliku omaja konkurendid. Samuti käsitletakse liikmesriigiti erinevalt kolmandaid isikuid, kes on omandanud ärisaladuse heauskselt, kuid on hiljem seda kasutades teada saanud, et omandamisele oli eelnenud ebaseaduslik omandamine teise isiku poolt.
- (7) Liikmesriikide õigusnormid erinevad ka selle poolest, kas ärisaladuse seaduslikud omajad võivad taotleda nende kaupade hävitamist, mille on tootnud kolmandad isikud, kes kasutavad ärisaladusi ebaseaduslikult, või selliste

⁽¹⁾ Nõukogu 22. detsembri 1994. aasta otsus 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavutati mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste Uruguay voorus (1986–1994) (EÜT L 336, 23.12.1994, lk 1).

dokumentide, toimikute või materjalide tagastamist või hävitamist, mis sisaldavad ebaseaduslikult omandatud või kasutatud ärisaladust või mis kujutavad endast sellist ärisaladust. Lisaks ei ole kohaldatavates kahjude arvutamist käsitlevates liikmesriikide õigusnormides võetud alati arvesse ärisaladuste immateriaalset olemust, mille tõttu on raske näidata tegelikku saamata jäänud kasu või rikkujat ebaõiglast rikastumist, kui kõnealuse teabe turuväärtust ei ole võimalik kindlaks teha. Ainult mõnes liikmesriigis on lubatud kohaldada abstraktseid eeskirju kahjude arvutamiseks, võttes aluseks mõistliku litsentsitasu või tasu, mida oleks tulnud maksta juhul, kui ärisaladuse kasutamise litsents oleks olemas olnud. Peale selle ei ole paljude liikmesriikide õigusnormidega ette nähtud ärisaladuse konfidentsiaalsuse asjakohast kaitset juhul, kui ärisaladuse omaja esitab nõude ärisaladuse väidetava ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise kohta kolmanda isiku poolt, vähendades olemasolevate meetmete ja õiguskaitsevahendite tõhusust ja nõrgendades pakutavat kaitset.

- (8) Erinevused liikmesriikide kehtestatud ärisaladuste õiguskaitstes viitavad sellele, et ärisaladuste kaitse tase ei ole terves liidus ühtlane, mis põhjustab selles valdkonnas siseturu killustumist ja nõrgendab asjakohaste õigusnormide üldist hoiatavat mõju. Siseturgu kahjustatakse sellega, et sellised erinevused vähendavad ettevõtjate motivatsiooni tegeleda innovatsiooniga seotud piiriülese majandustegevusega, sh teadus- ja tootmisalase koostööpartnerluse, allhanke või investeerimisega teistesse liikmesriikidesse, mis sõltub ärisaladusena kaitstud teabe kasutamisest. Piiriülest teadus- ja arendustegevusealast võrgustikku ja innovatsiooni, sh sellega seotud tootmist ja sellele järgnevat piiriülest kaubandust, peetakse liidus vähem ligitõmbavaks ja keerukamaks, mis põhjustab samuti innovatsiooniga seotud ebatõhusust kogu liidus.
- (9) Peale selle on äririsk suurem suhteliselt madalama kaitsetasemega liikmesriikides, kuna seal saab ärisaladusi lihtsamini varastada või muul viisil ebaseaduslikult omandada. Selle tagajärg on kapitali ebatõhus paigutamine majanduskasvu soodustavasse innovatsiooni siseturul, sest kulud kaitsemeetmetele ebatõhusa õiguskaitse korvamiseks mõnes liikmesriigis suurenevad. Samuti soodustatakse sellega ebaausate konkurentide tegevust, kes võivad pärast ärisaladuste ebaseaduslikku omandamist levitada selle tulemusel saadud kaupu kogu siseturul. Erinevused õigusaktides lihtsustavad ka kaupade kolmandatest riikidest liitu importimist nõrgema kaitsega sissetoomiskohtade kaudu, kuigi nimetatud kaupade väljatootamine, tootmine või turustamine tugineb varastatud või muul ebaseaduslikul viisil omandatud ärisaladustele. Kokkuvõttes kahjustavad sellised erinevused siseturu nõuetekohast toimimist.
- (10) Liikmesriikide õiguse ühtlustamiseks on asjakohane kehtestada õigusnormid liidu tasandil, et tagada ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise korral piisav ja järjepidev tsiviilõigusliku kaitse tase siseturul. Nimetatud õigusnormid ei peaks piirama liikmesriikide võimalust näha ette ulatuslikum kaitse ärisaladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise vastu, tingimusel et järgitakse muude isikute huvide kaitseks käesoleva direktiiviga otseselt ette nähtud kaitsemeetmeid.
- (11) Käesolev direktiiv ei tohiks mõjutada selliste liidu ega liikmesriikide õigusnormide kohaldamist, mille alusel nõutakse teabe, sealhulgas ärisaladuste avalikustamist üldsusele või riigiasutustele. Samuti ei tohiks see mõjutada selliste õigusnormide kohaldamist, mis võimaldavad riigiasutustel koguda teavet oma ülesannete täitmiseks või mis võimaldavad kõnealustel riigiasutustel asjaomase teabe edasist avalikustamist üldsusele või nõuavad neilt sellist avalikustamist. Sellised õigusnormid käsitlevad eelkõige sellise ärialase teabe avalikustamist liidu institutsioonide ja asutuste või liikmesriikide riigiasutuste poolt, mis on nende valduses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1049/2001, ⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1367/2006 ⁽²⁾ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/4/EÜ ⁽³⁾ alusel või muude dokumentidele üldsuse juurdepääsu või liikmesriikide riigiasutuste läbipaistvuskohustusi käsitlevate õigusnormide alusel.
- (12) Käesolev direktiiv ei peaks mõjutama sotsiaalpartnerite õigust sõlmida, kui see on tööõigusega ette nähtud, kollektiivlepinguid, milles käsitletakse kohustust mitte avalikustada ärisaladust või piirata selle kasutamist ning

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, 31.5.2001, lk 43).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. septembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1367/2006 keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnanõuandajate otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise Århusi konventsiooni sätete kohaldamise kohta ühenduse institutsioonide ja organite suhtes (ELT L 264, 25.9.2006, lk 13).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2003/4/EÜ keskkonnateabele avaliku juurdepääsu ja nõukogu direktiivi 90/313/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 41, 14.2.2003, lk 26).

sellise kohustuse rikkumise tagajärgi kohustuse võtnu suhtes. Seda tingimusel, et sellise kollektiivlepinguga ei piirata käesolevas direktiivis sätestatud erandeid, mille puhul käesoleva direktiiviga ärisaladuse väidetava ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise vastu ette nähtud meetmete, menetluste või õiguskaitsevahendite kohaldamise taotlus jäetakse läbi vaatamata.

- (13) Käesolevat direktiivi ei tuleks käsitada liidu õiguses sätestatud asutamisevabadust, töötajate vaba liikumist ega töötajate liikuvust piiravana. Ka ei ole selle eesmärk mõjutada võimalust sõlmida tööandjate ja töötajate vahel konkurentsi keelavaid kokkuleppeid vastavalt kohaldatavale õigusele.
- (14) On oluline kehtestada ärisaladuse ühetähenduslik määratlus, ilma et piirataks objekti, mida tuleb omastamise vastu kaitsta. Selline määratlus tuleks seega koostada nii, et see hõlmaks oskus-, äri- ja tehnoloogilist teavet juhul, kui on olemas nii õigustatud huvi sellise teabe hoidmiseks konfidentsiaalsena kui ka õiguspärane ootus sellise konfidentsiaalsuse säilitamiseks. Peale selle peaks sellisel oskusteabel või teabel olema kas tegelik või potentsiaalne kaubanduslik väärtus. Sellist oskusteavet või teavet tuleks käsitada kaubanduslikku väärtust omavana näiteks juhul, kui selle ebaseaduslik omandamine, kasutamine või avalikustamine kahjustab tõenäoliselt teabe üle seaduslikku kontrolli omava isiku huve, kuna kahjustab kõnealuse isiku teaduslikku ja tehnilist potentsiaali, äri- või finantshuve, strateegilist positsiooni või konkurentsivõimet. Ärisaladuse määratlus välistab vähetähtsa teabe ning kogemused ja oskused, mis töötajad on omandanud oma tavapärasest tööd tehes, ning teabe, mis on üldteada või kergesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes kõnealust laadi teabega tavaliselt tegelevad.
- (15) Samuti on oluline määrata kindlaks asjaolud, mille korral on ärisaladuse õiguskaitse põhjendatud. Selleks on vaja ette näha, millist tegevust ja tavasid tuleb käsitada ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisena.
- (16) Innovatsiooni huvides ja konkurentsi soodustamiseks ei tohiks käesoleva direktiiviga anda ainuõigust ärisaladusena kaitstavale oskusteabele või teabele. Seega peaks sama oskusteabe või teabe iseseisev avastamine olema endiselt võimalik. Seaduslikult omandatud toote pöördprojekteerimist tuleks pidada teabe saamise õiguspäraseks viisiks, kui lepingus ei ole kokku lepitud teisiti. Seadusega võib siiski piirata selliste lepinguliste kokkulepete sõlmimist.
- (17) Mõnes tööstussektoris, kus loojatel ja innovaatoritel ei ole võimalik saada kasu ainuõigustest ning kus innovatsioon on traditsiooniliselt põhinenud ärisaladustel, on juba turule lastud tooted tänapäeval hõlpsasti pöördprojekteeritavad. Sellistel juhtudel võivad kõnealused loojad ja innovaatorid langeda selliste tavade ohvriks nagu parasiitlik jäljendamine või ülimalt täpsete imitatsioonide valmistamine, mille puhul kasutatakse ära nende mainet ja innovatsioonialaseid jõupingutusi. Mõnel juhul käsitab liikmesriigi kõlvatu konkurentsi alane õigus ka kõnealuseid tavasid. Ehkki käesoleva direktiivi eesmärk ei ole reformida ega ühtlustada kõlvatu konkurentsi alast õigust üldiselt, oleks komisjonil asjakohane uurida põhjalikult liidu meetmete võtmise vajalikkust nimetatud valdkonnas.
- (18) Lisaks tuleks käesoleva direktiivi kohaldamisel käsitada seaduslikuna sellist ärisaladuste omandamist, kasutamist või avalikustamist, mis on õiguses ette nähtud või lubatud. See puudutab eelkõige ärisaladuste omandamist ja avalikustamist seoses töötajate esindajate teavitamise, nendega konsulteerimise ja nende osalemise õiguse teostamisega kooskõlas liidu õiguse ning liikmesriigi õiguse ja tavadega ning seoses töötajate ja tööandjate huvide kollektiivse kaitse, sealhulgas ühise otsusetegemisega, ning ärisaladuse omandamist või avalikustamist liidu või liikmesriigi õiguse kohaselt tehtava kohustusliku auditi raames. Ärisaladuse omandamise käsitlemine seaduslikuna ei tohiks siiski piirata liidu või liikmesriigi õigusega teabe saajale või omandajale pandud ärisaladust puudutava

konfidentsiaalsuskohustuse või ärisaladuse kasutamise piirangu kohaldamist. Eelkõige ei tohiks käesolev direktiiv vabastada riigiasutusi konfidentsiaalsuskohustustest, mida nad peavad täitma seoses ärisaladuste omajate poolt neile edastatud teabega, olenemata sellest, kas need kohustused on sätestatud liidu või liikmesriigi õiguses. Sellised konfidentsiaalsuskohustused hõlmavad muu hulgas kohustusi seoses avaliku sektori hankijale hankemenetluste raames edastatud teabega, nagu on sätestatud näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2014/23/EL, ⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2014/24/EL ⁽²⁾ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2014/25/EL ⁽³⁾.

- (19) Kuigi käesoleva direktiiviga nähakse ette meetmed ja õiguskaitsevahendid, mis võivad seisneda teabe avalikustamise takistamises ärisaladuse konfidentsiaalsuse kaitsmise eesmärgil, on äärmiselt oluline, et seejuures ei piirataks sõna- ja teabevabaduse (mis hõlmab massiteabevahendite vabadust ja mitmekesisust, nagu on kajastatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta („harta“) artiklis 11) õiguse teostamist, eelkõige seoses uuriva ajakirjanduse ja ajakirjanike allikate kaitsmisega.
- (20) Käesoleva direktiiviga ette nähtud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid ei tohiks piirata rikkumistest teatamist. Seetõttu ei tuleks ärisaladuste kaitset laiendada sellistele juhtumitele, mille puhul ärisaladuse avalikustamine teenib avalikku huvi niivõrd, kui võrd sellega avalikustatakse otseselt üleastumine, väärtegu või ebaseaduslik tegevus. Selles ei tohiks näha asjaolu, mis takistab pädevatel õigusasutustel lubada erandi tegemist meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamisest, kui kostjal oli igati alust heas usus arvata, et tema tegevus vastas käesolevas direktiivis sätestatud asjakohastele kriteeriumidele.
- (21) Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt tuleks ärisaladuste kaitsmiseks kavandatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid välja töötada nii, et need täidaksid teadustegevuse ja innovatsiooni siseturu tõrgeteta toimimise eesmärki, eelkõige hoiaksid ära ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise. Selline meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite väljatöötamine ei tohiks seada ohtu või kahjustada põhiõigusi ja -vabadusi või avalikke huvisid, nagu avalik julgeolek, tarbijakaitse, rahvatervis ja keskkonnakaitse, ega piirata töötajate liikuvust. Sellega seoses on käesolevas direktiivis ette nähtud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid suunatud selle tagamisele, et pädevad õigusasutused võtaksid arvesse selliseid tegureid nagu ärisaladuse väärtus, ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamiseni viiva rikkumise raskus ning sellise tegevuse mõju. Samuti tuleks tagada, et pädevatele õigusasutustele on antud õigus kaaluda kohtumenetluse poolte ja kolmandate isikute ning, kui see on asjakohane, ka tarbijate huve.
- (22) Siseturu tõrgeteta toimimine satuks ohtu, kui ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid kasutatakse ebaseaduslike kavatsustega, mis on vastuolus käesoleva direktiivi eesmärkidega. Seetõttu on oluline anda õigusasutustele õigus võtta vastu asjakohaseid meetmeid hagejate suhtes, kes tegutsevad kuritahtlikult või pahauskselt ja esitavad ilmselgelt alusetuid taotlusi, mille eesmärk on näiteks ebaõiglaselt lükata edasi või piirata kostja turulepääsu või hirmutada või ahistada kostjat muul viisil.
- (23) Õiguskindluse huvides ja arvestades seda, et ärisaladuse seaduslikult omajalt eeldatakse hoolekohustuse täitmist seoses väärtusliku ärisaladuse konfidentsiaalsuse säilitamise ning selle kasutamise jälgimisega, on asjakohane seada ajaline piirang sisuliste nõuete esitamisele või ärisaladuse kaitseks hagi esitamise võimalusele. Samuti tuleks liikmesriigi õigusega selgelt ja üheselt mõistetavalt täpsustada, millal nimetatud tähtaeg kulgema hakkab, ning tingimused, mille alusel tähtaja kulgemine katkestatakse või peatatakse.
- (24) Võimalus, et ärisaladus kaotab kohtumenetluses konfidentsiaalsuse, takistab sageli ärisaladuse seaduslikku omajat algatamast kohtumenetlust oma ärisaladuse kaitseks, mis seab ohtu ettenähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite tõhususe. Seetõttu on kooskõlas asjakohaste kaitsemeetmetega, mis tagavad õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, vaja kehtestada konkreetsed nõuded, mille eesmärk on kaitsta kohtuvaidluse aluseks oleva ärisaladuse konfidentsiaalsust selle kaitsmiseks algatatud kohtumenetluses. Selline kaitse peaks jääma kehtima pärast kohtumenetluse lõppu ning seni, kuni ärisaladuseks olev teave ei ole üldkasutatav.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243).

- (25) Sellised nõuded peaksid hõlmama vähemalt võimalust piirata isikute ringi, kellel on juurdepääs tõenditele või kohtuistungile, kusjuures kõigi selliste isikute suhtes tuleks kohaldada käesolevas direktiivis sätestatud konfidentsiaalsusnõudeid, ning võimalust avaldada ainult kohtuotsuste mittekonfidentsiaalsed osad. Kuna kohtumenetluse üks peamisi eesmärke on hinnata vaidluse aluseks oleva teabe olemust, on sellega seoses äärmiselt oluline tagada nii ärisaladuste konfidentsiaalsuse tõhus kaitse kui ka nimetatud menetluse poolte õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele. Tõenditele või kohtuistungile täielikku juurdepääsu omavate isikute piiratud ringi peaks seetõttu iga poole puhul kuuluma vähemalt üks füüsiline isik ja nende vastavad advokaadid ning asjakohasel juhul muud esindajad, kellel on liikmesriigi õiguse kohaselt nõutav kvalifikatsioon, et käesoleva direktiiviga hõlmatud kohtumenetluses osalevat poolt kaitsta, teda esindada või tema huvides tegutseda. Juhul kui üks pooltest on juriidiline isik, peaks tal olema võimalik nimetada füüsiline isik või füüsilised isikud, kes peaksid kuuluma sellesse isikute ringi, et tagada kõnealuse juriidilise isiku nõuetekohane esindamine, rakendades piisavat kohtulikku kontrolli, et hoida ära tõenditele ja kohtuistungile juurdepääsu piiramise eesmärgi kahjustamist. Selliseid kaitsemeetmeid ei tuleks käsitada nõudena, et pooli peab esindama advokaat või muu esindaja kohtumenetluses, mille puhul selline esindamine ei ole liikmesriigi õiguse kohaselt vajalik. Samuti ei tuleks neid kaitsemeetmeid käsitada piirangu seadmisena kohtu õigusele otsustada kooskõlas asjaomase liikmesriigi kohaldatavate õigusnormide ja tavadega, kas ja mil määral peaks asjaomastel kohtuametnikel olema oma tööülesannete täitmiseks samuti täielik juurdepääs tõenditele ja kohtuistungile.
- (26) Ärisaladuse ebaseaduslik omandamine, kasutamine või avalikustamine kolmanda isiku poolt võib ärisaladuse seaduslikule omajale tekitada suurt kahju, sest kui ärisaladus on kord juba avalikustatud, ei ole omajal enam võimalik taastada ärisaladuse kaotamisele eelnenud olukorda. Seetõttu on oluline kehtestada kiired, tõhusad ja kättesaadavad ajutised meetmed ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise koheseks lõpetamiseks, sealhulgas juhul, kui ärisaladust kasutatakse teenuste osutamiseks. Oluline on, et selline abi oleks kättesaadav, ilma et tuleks oodata sisulist kohtuotsust, võttes seejuures igakülgselt arvesse kaitseõigusi ja proportsionaalsuse põhimõtet ning kohtuasja olemust. Teatavatel juhtudel peaks olema võimalik lubada väidetaval rikkujal ühe või enama tagatise esitamise tingimusel jätkata ärisaladuse kasutamist, eelkõige juhul, kui selle üldkasutatavaks muutmise risk on väike. Samuti peaks olema võimalik nõuda tagatisi määral, millest piisab selleks, et hüvitada kostjale kulud ja kahju, mis on põhjustatud põhjendamatu taotlusega, eriti juhul, kui viivitamine põhjustaks ärisaladuse seaduslikule omajale korvamatut kahju.
- (27) Samal põhjusel on samuti oluline kehtestada lõplikud meetmed, mis hoiaksid ära ärisaladuse ebaseadusliku kasutamise või avalikustamise, sealhulgas juhul, kui ärisaladust kasutatakse teenuste osutamiseks. Selleks et sellised meetmed oleksid tõhusad ja proportsionaalsed, peab nende kestus, juhul kui asjaolude tõttu on vaja aega piirata, olema piisav selleks, et kõrvaldada igasugune äriiline eelis, mille kolmas isik võis saada ärisaladuse ebaseaduslikust omandamisest, kasutamisest või avalikustamisest. Ühtegi sellist meetmet ei tohiks mingil juhul jõustada, kui ärisaladusega algselt kaitstud teave on saanud üldkasutatavaks põhjustel, mida ei saa seostada kostjaga.
- (28) Ärisaladust võidakse kasutada ebaseaduslikult selleks, et töötada välja, toota või turustada kaupu või nende osi, mis võivad levida siseturul, kahjustades sellega ärisaladuse omaja ärihuve ja siseturu toimimist. Selliste juhtumite korral ja kui kõnealune ärisaladus avaldab olulist mõju ebaseadusliku kasutamise tulemusel saadud kauba kvaliteedile, väärtusele või hinnale või kulude vähenemisele, hõlbustades või kiirendades kauba tootmis- või turustamisprotsessi, on oluline anda õigusasutustele volitused tõhusate ja asjakohaste meetmete kehtestamiseks, mille eesmärk on tagada, et sellised kaubad ei jõuaks turule või need kõrvaldataks turult. Kaubanduse üleilmset iseloomu arvestades on samuti vajalik, et sellised meetmed sisaldaks nimetatud kaupade liitu importimise või nende pakkumise või turulelaskmise eesmärgil ladustamise keeldu. Võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtet, ei pea parandusmeetmed ilmingimata hõlmama kaupade hävitamist, kui on olemas muud kasutatavad võimalused, nagu kauba õigusi rikkuva omaduse eemaldamine või kaupade turult kõrvaldamine näiteks annetusena heategevusorganisatsioonidele.
- (29) Isik võis algselt omandada ärisaladuse heauskselt, saades alles hiljem teada (muu hulgas saades algse ärisaladuse omajalt ametliku teatise), et tema teadmised kõnealuse ärisaladuse kohta on pärit allikatest, mis kasutavad asjaomast ärisaladust või avalikustavad selle ebaseaduslikult. Selleks, et võetud parandusmeetmed või tehtud

ettekirjutused ei põhjustaks selliste asjaolude esinemisel kõnealusele isikule ebaproportsionaalset kahju, peaks liikmesriigid asjakohaste juhtumite puhul ette nägema võimaluse, et kannatanule määratakse alternatiivse meetmena rahaline hüvitis. Selline hüvitis ei tohiks siiski ületada nende litsentsitasude või tasude summat, mis oleks tulnud tasuda, kui kõnealune isik oleks saanud loa kasutada ärisaladust ajavahemikul, mille jooksul algne ärisaladuse omanik oleks saanud takistada ärisaladuse kasutamist. Sellele vaatamata ei tohiks sellist ebaseaduslikku kasutamist lubada juhul, kui ärisaladuse ebaseadusliku kasutamise näol on tegemist õigusrikkumisega, mida ei ole käesolevas direktiivis käsitletud või mis võiks kahjustada tarbijaid.

- (30) Selleks et isik, kes on või peaks olema teadlik sellest, et ta omandab ärisaladuse ebaseaduslikult, kasutab seda ebaseaduslikult või avalikustab selle ebaseaduslikult, ei saaks sellisest tegevusest kasu ja tagamaks seda, et kahju kannatanud ärisaladuse omajale taastataks võimaluse piires olukord, milles ta oleks olnud juhul, kui sellist tegevust ei oleks toimunud, on vaja kehtestada piisav hüvitis kõnealuse ebaseadusliku tegevuse tagajärjel saadud kahju eest. Kahju kannatanud ärisaladuse omajale määratava kahjutasu summa puhul tuleks võtta arvesse kõiki asjakohaseid tegureid, nagu ärisaladuse omaniku saamata jäänud tulu või rikkujate teenitud ebaseaduslik tulu ja asjakohasel juhul ärisaladuse omajale põhjustatud moraalne kahju. Alternatiivina võib näiteks juhul, kui tegelike kahjude summat on ärisaladuse immateriaalset olemust arvesse võttes keeruline kindlaks määrata, tuletada kahjusumma näiteks litsentsitasudest või tasudest, mis oleks kuulunud maksmisele juhul, kui rikkujate oleks taotlenud kõnealuse ärisaladuse kasutamiseks luba. Nimetatud alternatiivi eesmärk ei ole karistusliku kahjuhüvitise kohustuse kehtestamine, vaid objektiivsel kriteeriumil põhineva hüvitise tagamine, võttes samas arvesse ärisaladuse omaniku kantud kulusid, nagu ebaseadusliku tegevuse tuvastamise ja uurimise kulud. Käesolev direktiiv ei tohiks takistada liikmesriikidel oma õigusega piirata töötajate kohustust hüvitada tekitatud kahju, kui nad tegutsesid ettekavatsematult.
- (31) Selleks et see toimiks täiendava hoiatusmeetmena tulevastele rikkujatele ja aitaks kaasa üldsuse teadlikkuse suurendamisele, on kasulik ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise juhtumeid käsitlevad kohtuotsused avaldada (sh asjakohasel juhul võimalikult nähtaval viisil), kui sellise avaldamise tulemusel ei avalikustata ärisaladust ega kahjustata ebaproportsionaalselt füüsilise isiku eraelu puutumatus ja mainet.
- (32) Ärisaladuse omajatele kättesaadavate meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite tõhusust võib kahjustada pädevate õigusasutuste vastu võetud asjaomaste otsuste täitmata jätmine. Seetõttu on vaja tagada, et kõnealustel asutustel oleks haldusmeetmete ja karistuste kohaldamiseks asjakohased volitused.
- (33) Käesolevas direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite ühetaolise kohaldamise hõlbustamiseks on asjakohane näha ette ühelt poolt liikmesriikide ning teiselt poolt liikmesriikide ja komisjoni vahelised koostöö- ja teabevahetuse süsteemid, eelkõige moodustades selleks liikmesriikide määratud kontaktisikute võrgustiku. Peale selle peaks komisjon selleks, et hinnata, kas nimetatud meetmed täidavad kavandatud eesmärgi, uurima asjakohasel juhul koos Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ametiga käesoleva direktiivi kohaldamist ning liikmesriikide võetud meetmete tõhusust.
- (34) Käesolevas direktiivis järgitakse põhiõigusi ja võetakse arvesse eelkõige hartaga tunnustatud põhimõtteid, eriti õigust era- ja perekonnaelu puutumatusse, õigust isikuandmete kaitsele, sõna- ja teabevabadust, kutsevabadust ja õigust teha tööd, ettevõtlusvabadust, õigust omandile, õigust heale haldusele, eelkõige õigust tutvuda dokumentidega, järgides seejuures ärisaladust, õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning kaitseõigust.
- (35) Oluline on, et järgitaks era- ja perekonnaelu puutumatusse ja isikuandmete kaitse õigusi isiku puhul, kelle isikuandmeid ärisaladuse omanik võib ärisaladuse kaitseks võetavate meetmete puhul töödelda või kes on seotud käesoleva direktiivi kohast ärisaladuste ebaseaduslikku omandamist, kasutamist või avalikustamist käsitlevate kohtumenetlustega ja kelle isikuandmeid töödeldakse. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 95/46/EÜ⁽¹⁾ reguleeritakse isikuandmete töötlemist liikmesriikides käesoleva direktiivi raames ja liikmesriikide pädevate asutuste, eelkõige liikmesriikide määratud sõltumatute riigiasutuste järelevalve all. Seetõttu ei tohiks käesolev direktiiv mõjutada direktiiviga 95/46/EÜ sätestatud õigusi ja kohustusi, eelkõige andmesubjekti õigust tutvuda

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31).

oma töödeldavate isikuandmetega, nõuda nende parandamist, kustutamist või sulgemist, kui andmed on ebatäielikud või ebaõiged, ning asjakohasel juhul kohustust töödelda delikaatseid andmeid vastavalt direktiivi 95/46/EÜ artikli 8 lõikele 5.

- (36) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt tõrgeteta toimiva siseturu saavutamine, kehtestades ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise korral kogu siseturul piisava ja võrreldava õiguskaitse, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda kavandatud meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (37) Käesoleva direktiivi eesmärk ei ole õigusalast koostööd, kohtualluvust ning tsiviil- ja kaubandusajades tehtud otsuste tunnustamist ja jõustamist käsitlevate ühtlustatud normide kehtestamine ega kohaldatava õigusega tegelemine. Muud liidu õigusaktid, millega reguleeritakse selliseid küsimusi üldiselt, peaks põhimõtteliselt jääma käesolevas direktiivis käsitletud valdkonna suhtes võrdväärselt kohaldatavateks.
- (38) Käesolev direktiiv ei tohiks mõjutada konkurentsioigust käsitlevate õigusnormide, eelkõige Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklite 101 ja 102 kohaldamist. Käesoleva direktiiviga ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid ei tohiks kasutada ebaausa konkurentsi piiramiseks viisil, mis on vastuolus ELi toimimise lepinguga.
- (39) Käesolev direktiiv ei tohiks mõjutada ühegi teise valdkonna asjaomase õiguse, sealhulgas intellektuaalomandi õiguse ja lepinguõiguse kohaldamist. Kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/48/EÜ⁽¹⁾ ja käesoleva direktiivi kohaldamisalad siiski kattuvad, on käesolev direktiiv ülimuslik (*lex specialis*).
- (40) Euroopa andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 45/2001⁽²⁾ artikli 28 lõikega 2 ning ta esitas arvamuse 12. märtsil 2014,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

Reguleerimise ja kohaldamisala

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

1. Käesoleva direktiiviga sätestatakse normid, mis käsitlevad ärisaladuste kaitset ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise eest.

Kooskõlas ELi toimimise lepinguga võivad liikmesriigid ärisaladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise eest näha ette kaugeleulatuvama kaitse kui käesolevas direktiivis, tingimusel et on tagatud vastavus artiklitele 3, 5 ja 6, artikli 7 lõikele 1, artiklile 8, artikli 9 lõike 1 teisele lõigule, artikli 9 lõigetele 3 ja 4, artikli 10 lõikele 2, artiklitele 11 ja 13 ning artikli 15 lõikele 3.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, 30.4.2004, lk 45).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1).

2. Käesolev direktiiv ei mõjuta:
- hartas sätestatud sõna- ja teabevabaduse õiguse teostamist, sealhulgas massiteabevahendite vabaduse ja mitmekesisuse austamist;
 - selliste liidu või liikmesriikide normide kohaldamist, millega ärisaladuse omajaid kohustatakse avalikes huvides avalikustama teavet, sealhulgas ärisaladusi, üldsusele või haldus- või õigusasutustele, et kõnealused asutused saaksid oma ülesandeid täita;
 - selliste liidu või liikmesriigi normide kohaldamist, mis nõuavad või võimaldavad liidu institutsioonidel ja asutustel või riigiasutustel avalikustada ettevõtjate esitatud teavet, mis on kõnealuste institutsioonide, asutuste või riigiasutuste valduses vastavalt liidu või liikmesriigi õiguses sätestatud kohustustele ja eelisõigustele;
 - sotsiaalpartnerite autonoomiat ja õigust sõlmida kollektiivlepinguid kooskõlas liidu õiguse ning liikmesriigi õiguse ja tavadega.
3. Käesoleva direktiivi ükski säte ei anna õigust piirata töötajate liikuvust. Töötajate liikuvusega seoses ei anna käesolev direktiiv eelkõige õigust:
- piirata töötajatel sellise teabe kasutamist, mis ei kuulu artikli 2 punktis 1 esitatud ärisaladuse määratluse alla;
 - piirata selliste kogemuste ja oskuste kasutamist, mille töötajad on omandanud ausal viisil oma tavapärasel tööl tehes;
 - kehtestada töötajatele nende töölepingutes peale liidu ja liikmesriigi õiguse kohaste piirangute lisapiiranguid.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „ärisaladus“ – teave, mis vastab kõikidele järgmistele nõuetele:
 - a) see on saladus selles tähenduses, et see ei ole kogumis või üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes tavaliselt kõnealust laadi teabega tegelevad;
 - b) sellel on kaubanduslik väärtus selle salajasuse tõttu;
 - c) selle üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas;
- 2) „ärisaladuse omaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kellel on ärisaladuse üle seaduslik kontroll;
- 3) „rikkuja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes on ärisaladuse ebaseaduslikult omandanud, seda ebaseaduslikult kasutanud või selle ebaseaduslikult avalikustanud;
- 4) „õigusi rikkuvad kaubad“ – kaubad, mille väljatöötamise, omaduste, toimimise, tootmisprotsessi või turustamise puhul saadakse olulist kasu ebaseaduslikult omandatud, kasutatud või avalikustatud ärisaladustest.

II PEATÜKK

Ärisaladuste omandamine, kasutamine ja avalikustamine

Artikkel 3

Ärisaladuste seaduslik omandamine, kasutamine ja avalikustamine

1. Ärisaladuse omandamist käsitatakse seaduslikuna, kui ärisaladus on omandatud mis tahes järgmisel viisil:
 - a) iseseisev avastamine või loomine;
 - b) sellise toote või eseme jälgimine, uurimine, demonteerimine või katsetamine, mis on tehtud üldsusele kättesaadavaks või mis on sellise teabe omandaja seaduslikus valduses, kes on vaba mis tahes õiguslikult kehtivast kohustusest piirata ärisaladuse omandamist;
 - c) töötajate või töötajate esindajate teabe saamise ja nendega konsulteerimise õiguse teostamine kooskõlas liidu õiguse ning liikmesriigi õiguse ja tavadega;
 - d) muu tava, mis on konkreetsete asjaolude korral vastavuses ausa kaubandustavaga.
2. Ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist peetakse seaduslikuks sel määral, mil liidu või liikmesriigi õigus sellist omandamist, kasutamist või avalikustamist nõuab või lubab.

Artikkel 4

Ärisaladuste ebaseaduslik omandamine, kasutamine ja avalikustamine

1. Liikmesriigid tagavad, et ärisaladuse omajal on õigus taotleda käesolevas direktiivis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist, et hoida ära ärisaladuse ebaseaduslik omandamine, kasutamine või avalikustamine või saada selle eest hüvitist.
2. Ärisaladuse omandamist ärisaladuse omaja nõusolekuta käsitatakse ebaseaduslikuna, kui see on toimunud järgmisel viisil:
 - a) volitamata juurdepääs dokumentidele, esemetele, materjalidele, ainetele või elektroonilistele failidele, mis on ärisaladuse omaja seadusliku kontrolli all ja mis sisaldavad ärisaladust või millest saab ärisaladuse tuletada, või nende omastamine või kopeerimine;
 - b) muu tegevus, mida konkreetsete asjaolude korral käsitatakse ausa kaubandustavaga vastuolus olevana.
3. Ärisaladuse kasutamist või avalikustamist käsitatakse ebaseaduslikuna, kui seda teeb ärisaladuse omaja nõusolekuta isik, kelle puhul leitakse, et ta vastab mis tahes järgmisele tingimusele:
 - a) ta on ärisaladuse omandanud ebaseaduslikult;
 - b) ta rikub konfidentsiaalsuslepingut või muud kohustust ärisaladust mitte avalikustada;
 - c) ta rikub lepingulist või muud ärisaladuse kasutamise piiramise kohustust.
4. Ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist käsitatakse ebaseaduslikuna ka juhul, kui isik omandamise, kasutamise või avalikustamise ajal teadis või oleks pidanud asjaolusid arvestades teadma, et ärisaladus omandati otse või kaudselt teiselt isikult, kes kasutas ärisaladust või avalikustas selle ebaseaduslikult lõike 3 tähenduses.

5. Õigusi rikkuvate kaupade tootmist, pakkumist või turule laskmist või õigusi rikkuvate kaupade sellistel eesmärkidel importimist, eksportimist või ladustamist käsitatakse samuti ärisaladuse ebaseadusliku kasutamisenä, kui seda teinud isik teadis või oleks pidanud asjaolusid arvestades teadma, et ärisaladust kasutati ebaseaduslikult lõike 3 tähenduses.

Artikkel 5

Erandid

Liikmesriigid tagavad, et käesolevas direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamise taotlus jäetakse läbi vaatamata, kui väidetav ärisaladuse ebaseaduslik omandamine, kasutamine või avalikustamine toimus mis tahes järgmisel juhul:

- a) hartas sätestatud sõna- ja teabevabaduse õiguse teostamiseks, sealhulgas massiteabevahendite vabaduse ja mitmekesisuse austamiseks;
- b) üleastumise, väärteo või ebaseadusliku tegevuse paljastamiseks, tingimusel et kostja tegutses üldise avaliku huvi kaitsmise eesmärgil;
- c) ärisaladuse avalikustasid töötajad oma esindajatele kõnealuste esindajate ülesannete õiguspärase täitmise osana kooskõlas liidu või liikmesriigi õigusega, tingimusel et selline avalikustamine oli vajalik nende ülesannete täitmiseks;
- d) liidu või liikmesriigi õiguse kohaselt tunnustatud õigustatud huvi kaitsmise eesmärgil.

III PEATÜKK

Meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid

1. jagu

Üldsätted

Artikkel 6

Üldine kohustus

1. Liikmesriigid näevad ette ärisaladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastaste tsiviilõiguslike õiguskaitsevahendite kättesaadavuse tagamiseks vajalikud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid.
2. Lõikes 1 osutatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid:
 - a) peavad olema õiglased ja erapooletud;
 - b) ei tohi olla ebaotstarbekalt keerulised või kulukad ega sisaldada ebamõistlikke tähtaegu või põhjendamatuid viivitusi ning
 - c) peavad olema tõhusad ja hoiatavad.

Artikkel 7

Proportsionaalsus ja menetluse kuritarvitamine

1. Käesolevas direktiivis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid kohaldatakse viisil, mis:
 - a) on proportsionaalne;
 - b) väldib siseturul seaduslikule kaubandusele tõkete loomist ning
 - c) tagab, et neid ei kuritarvitata.

2. Liikmesriigid tagavad, et pädevad õigusasutused võivad kostja taotluse alusel kohaldada liikmesriigi õiguses sätestatud asjakohaseid meetmeid, kui ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisega seotud taotlus on ilmselgelt alusetu, ja nad leiavad, et hageja on algatanud kohtumenetluse kuritarvitamise eesmärgil või pahauskselt. Sellised meetmed võivad asjakohasel juhul hõlmata kahjutasu määramist kostjale, haldusmeetmete ja karistuste kohaldamist hageja suhtes või nõuet levitada teavet kohtuotsuse kohta, nagu on osutatud artiklis 15.

Liikmesriigid võivad ette näha, et esimeses lõigus sätestatud meetmeid käsitletakse eraldi kohtumenetlustes.

Artikkel 8

Aegumistähtaeg

1. Liikmesriigid kehtestavad kooskõlas käesoleva artikliga normid aegumistähtaegade kohta, mida kohaldatakse sisuliste nõuete ja käesolevas direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamisega seotud hagide suhtes.

Esimeses lõigus osutatud normidega määratakse kindlaks, millal aegumistähtaeg kulgema hakkab, aegumistähtaaja kestus ja tingimused, mille alusel aegumistähtaaja kulgemine katkestatakse või peatatakse.

2. Aegumistähtaaja kestus ei tohi ületada kuute aastat.

Artikkel 9

Ärisaladuste konfidentsiaalsuse säilitamine kohtumenetluse ajal

1. Liikmesriigid tagavad, et pooltel, nende advokaatidel või muudel esindajatel, kohtuametnikel, tunnistajatel, ekspertidel ja muudel isikutel, kes osalevad ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisega seotud kohtumenetluses või kes pääsevad juurde dokumentidele, mis on sellise kohtumenetluse osa, ei ole lubatud kasutada või avalikustada ühtegi ärisaladust ega väidetavat ärisaladust, mille pädevad õigusasutused on huvitatud isiku nõuetekohaselt põhjendatud taotlusel tuvastanud konfidentsiaalse teabena ja millest nad on saanud teada kohtumenetluses osalemise või juurdepääsu tulemusel. Sellega seoses võivad liikmesriigid lubada pädevatel õigusasutustel tegutseda ka omal algatusel.

Esimeses lõigus osutatud kohustus jääb pärast kohtumenetluse lõppu kehtima. Selline kohustus lakkab siiski mis tahes järgmise asjaolu esinemisel:

- a) kui lõplikus otsuses leitakse, et väidetav ärisaladus ei vasta artikli 2 punktis 1 sätestatud nõuetele, või
- b) kui kõnealune teave saab aja jooksul üldteatavaks või kergesti kättesaadavaks isikutele ringkondades, kes tavaliselt sellist laadi teabega tegelevad.

2. Samuti tagavad liikmesriigid, et pädevad õigusasutused võivad poole nõuetekohaselt põhjendatud taotluse alusel võtta konkreetseid meetmeid, mis on vajalikud sellise ärisaladuse või väidetava ärisaladuse konfidentsiaalsuse säilitamiseks, mida kasutati või millele viidati ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisega seotud kohtumenetluses. Samuti võivad liikmesriigid lubada pädevatel õigusasutustel võtta selliseid meetmeid omal algatusel.

Esimeses lõigus viidatud meetmed peavad sisaldama vähemalt järgmist võimalust:

- a) piirata kas osaliselt või täielikult juurdepääsu ärisaladusi või väidetavaid ärisaladusi sisaldavatele dokumentidele, mille on esitanud pooled või kolmandad isikud, nii et juurdepääs oleks piiratud arvul isikutel;

- b) piirata juurdepääsu kohtuistungitele, mille käigus võidakse avalikustada ärisaladusi või väidetavaid ärisaladusi, ja kõnealuste kohtuistungitega seotud dokumentidele või ärakirjadele, nii et juurdepääsu omaks piiratud arv isikuid;
- c) teha muudele kui punktides a ja b osutatud piiratud isikute ringi kuuluvatele isikutele kättesaadavaks kohtuotsuse mittekonfidentsiaalne versioon, kust on eemaldatud ärisaladusi sisaldavad lõigud või kus neid lõike on redigeeritud.

Teise lõigu punktides a ja b osutatud isikute arv ei või olla suurem sellest, mis on vajalik, et tagada kohtumenetluse poolte õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, ning hõlmab iga poole puhul vähemalt üht füüsilist isikut ja kõnealuste kohtumenetluse poolte vastavaid advokaate või muid esindajaid.

3. Lõikes 2 osutatud meetmete üle otsustamisel ja nende proportsionaalsuse hindamisel võtavad pädevad õigusasutused arvesse vajadust tagada õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, poolte ja asjakohasel juhul kolmandate isikute õigustatud huvisid ning ükskõik kummale poolele ja asjakohasel juhul kolmandatele isikutele tekkida võivat kahju, mis tuleneb selliste meetmete määramisest või tagasilükkamisest.

4. Lõike 1, 2 või 3 kohane isikuandmete töötlemine peab toimuma kooskõlas direktiiviga 95/46/EÜ.

2. jagu

Ajutised meetmed ja ettevaatusabinõud

Artikkel 10

Ajutised meetmed ja ettevaatusabinõud

1. Liikmesriigid tagavad, et pädevad õigusasutused võivad ärisaladuse omaja taotlusel teha otsuse väidetava rikkuja suhtes mis tahes järgmise ajutise meetme ja ettevaatusabinõu kohaldamiseks:

- a) olenevalt asjaoludest kas ärisaladuse kasutamise või avalikustamise ajutine lõpetamine või keelamine;
- b) õigusi rikkuvate kaupade tootmise, pakkumise, turule laskmise või kasutamise või õigusi rikkuvate kaupade sellistel eesmärkidel importimise, eksportimise või ladustamise keelamine;
- c) õiguse rikkumise kahtlusega kaupade, sh imporditud kaupade konfiskeerimine või loovutamine, et takistada nende turuletulekut või ringlust.

2. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud meetmete alternatiivina võivad õigusasutused seada ärisaladuse väidetava ebaseadusliku kasutamise jätkamise tingimuseks tagatiste esitamise, mille eesmärk on tagada ärisaladuse omajale hüvitis. Ärisaladuse avalikustamine tagatiste vastu ei ole lubatud.

Artikkel 11

Kohaldamise tingimused ja kaitsemeetmed

1. Liikmesriigid tagavad, et pädevatel õigusasutustel on artiklis 10 osutatud meetmete ja abinõudega seoses õigus nõuda hagejalt mõistlikkuse piires kättesaadavate tõendite esitamist, et õigusasutused saaksid piisava kindlusega veenduda selles, et

- a) ärisaladus on olemas;

- b) hageja on ärisaladuse omaja ning
- c) ärisaladus on omandatud ebaseaduslikult, ärisaladust kasutatakse või avalikustatakse ebaseaduslikult või on olemas ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise oht.

2. Liikmesriigid tagavad, et pädevad õigusasutused on kohustatud hagi rahuldamise või tagasilükkamise üle otsustamisel ja selle proportsionaalsuse hindamisel võtma arvesse juhtumi konkreetseid asjaolusid, muu hulgas asjakohasel juhul:

- a) ärisaladuse väärtust või muid erijooni;
- b) ärisaladuse kaitsmiseks võetud meetmeid;
- c) kostja tegevust ärisaladuse omandamisel, kasutamisel või avalikustamisel;
- d) ärisaladuse ebaseadusliku kasutamise või avalikustamise mõju;
- e) poolte õigustatud huve ning mõju, mida meetmete määramine või tagasilükkamine võib pooltele avaldada;
- f) kolmandate isikute õigustatud huve;
- g) avalikku huvi ja
- h) põhiõiguste kaitset.

3. Liikmesriigid tagavad, et kostja taotlusel artiklis 10 osutatud meetmed ja abinõud tühistatakse või kaotavad muul viisil kehtivuse, kui:

- a) hageja ei algata kohtumenetlust, mille tulemusel teeks pädev õigusasutus juhtumi kohta sisulise otsuse, mõistliku aja jooksul, mille määrab meetmete kohta otsust tegev õigusasutus, kui see on lubatud liikmesriigi õigusega, või kui selline tähtaeg puudub, siis ajavahemiku jooksul, mis ei ületa 20 tööpäeva või 31 kalendripäeva, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on pikem, või
- b) kõnealune teave ei vasta enam artikli 2 punktis 1 sätestatud nõuetele põhjustel, mida ei saa seostada kostjaga.

4. Liikmesriigid tagavad, et pädevad õigusasutused võivad määrata artiklis 10 osutatud meetmete ja abinõude rakendamise tingimuseks, et hageja esitab piisava tagatise või sellega võrdväärse garantii selleks, et tagada tekitatud kahju hüvitamine kostjale ja asjakohasel juhul teistele isikutele, keda need meetmed või abinõud on mõjutanud.

5. Kui artiklis 10 osutatud meetmed või abinõud tühistatakse käesoleva artikli lõike 3 punkti a alusel, kui need aeguvad hageja tegevuse või tegevusetuse tõttu või kui hiljem leitakse, et ärisaladuse ebaseaduslikku omandamist, kasutamist või avalikustamist ei ole toimunud või sellist ohtu ei ole esinenud, on pädeval õigusasutusel õigus otsustada, et hageja peab maksma kostja või kolmandast isikust kannatanu taotluse alusel kostjale või kolmandast isikust kannatanule nõuetekohast hüvitist kahju eest, mille sellised meetmed või abinõud on põhjustanud.

Liikmesriigid võivad sätestada, et esimeses lõigus osutatud kompensatsiooninõuet käsitletakse eraldi kohtumenetlustes.

3. jagu

Kohtuasja sisulisest otsustamisest tulenevad meetmed*Artikkel 12***Ettekirjutused ja parandusmeetmed**

1. Liikmesriigid tagavad, et kui kohtuasja sisulise arutelu põhjal tehakse ärisaladuse ebaseaduslikku omandamist, kasutamist või avalikustamist kinnitav kohtuotsus, võivad pädevad õigusasutused hageja taotluse alusel nõuda rikkuja suhtes ühe või mitme järgmise meetme võtmist:

- a) olenevalt asjaoludest kas ärisaladuse kasutamise või avalikustamise lõpetamine või keelamine;
- b) õigusi rikkuvate kaupade tootmise, pakkumise, turule laskmise või kasutamise või õigusi rikkuvate kaupade sellistel eesmärkidel importimise, eksportimise või ladustamise keelamine;
- c) nõuetekohaste parandusmeetmete võtmine seoses õigusi rikkuvate kaupadega;
- d) ärisaladust sisaldava või endast ärisaladust kujutava dokumendi, eseme, materjali, aine või elektroonilise faili või selle osa hävitamine või asjakohasel juhul selliste dokumentide, esemete, materjalide, ainete või elektrooniliste failide või nende osade üleandmine hagejale.

2. Lõike 1 punktis c osutatud parandusmeetmed on muu hulgas:

- a) õigusi rikkuvate kaupade turult tagasivõtmine;
- b) õigusi rikkuva omaduse eemaldamine õigusi rikkumatelt kaupadelt;
- c) õigusi rikkuvate kaupade hävitamine või asjakohasel juhul nende turult kõrvaldamine, tingimusel et turult kõrvaldamine ei kahjusta kõnealuse ärisaladuse kaitsmist.

3. Liikmesriigid võivad sätestada, et pädevad õigusasutused võivad õigusi rikkuvate kaupade turult kõrvaldamise otsust tehes ärisaladuse omaja taotluse alusel otsustada, et kaubad antakse üle ärisaladuse omajale või heategevusorganisatsioonile.

4. Pädevad õigusasutused annavad korralduse, et lõike 1 punktides c ja d osutatud meetmeid võetakse rikkuja kulul, v.a juhul, kui on konkreetsed põhjused seda mitte teha. Sellised meetmed ei mõjuta kahjustasu, mida tuleks ärisaladuse omajale maksta ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise tõttu.

*Artikkel 13***Kohaldamise tingimused, kaitsemeetmed ja alternatiivsed meetmed**

1. Liikmesriigid tagavad, et artiklis 12 sätestatud ettekirjutuste tegemise ja parandusmeetmete võtmise taotluse kaalumisel ning nende proportsionaalsuse hindamisel on pädevad õigusasutused kohustatud võtma arvesse juhtumi konkreetseid asjaolusid, muu hulgas asjakohasel juhul:

- a) ärisaladuse väärtust või muid erijooni;
- b) ärisaladuse kaitsmiseks võetud meetmeid;

- c) rikkuja tegevust ärisaladuse omandamisel, kasutamisel või avalikustamisel;
- d) ärisaladuse ebaseadusliku kasutamise või avalikustamise mõju;
- e) poolte õigustatud huve ning mõju, mida meetmete määramine või tagasilükkamine võib pooltele avaldada;
- f) kolmandate isikute õigustatud huve;
- g) avalikku huvi ja
- h) põhiõiguste kaitset.

Kui pädevad õigusasutused piiravad artikli 12 lõike 1 punktides a ja b osutatud meetme kestust, peab selline kestus olema piisav selleks, et kõrvaldada igasugune äriine või majanduslik eelis, mille rikkuja võis saada ärisaladuse ebaseaduslikust omandamisest, kasutamisest või avalikustamisest.

2. Liikmesriigid tagavad, et kostja taotlusel artikli 12 lõike 1 punktides a ja b osutatud meetmed tühistatakse või kaotavad muul viisil kehtivuse, kui kõnealune teave ei vasta enam artikli 2 punktis 1 sätestatud nõuetele põhjustel, mida ei saa otseselt või kaudselt seostada kostjaga.

3. Liikmesriigid näevad ette, et pädev õigusasutus võib selle isiku taotluse alusel, kelle suhtes võidakse tõenäoliselt kohaldada artiklis 12 sätestatud meetmeid, nõuda nimetatud meetmete kohaldamise asemel kannatanule rahalise hüvitise maksmist, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

- a) asjaomane isik ei teadnud ega asjaolusid arvestades ei pidanudki kasutamise või avalikustamise ajal teadma, et ärisaladus omandati teiselt isikult, kes kasutas ärisaladust või avalikustas selle ebaseaduslikult;
- b) kõnealuste meetmete täideviimine põhjustaks sellele isikule ebaproportsionaalset kahju ja
- c) rahaline hüvitis kannatanud poolele on põhjendatult piisav.

Kui artikli 12 lõike 1 punktides a ja b osutatud meetmete asemel määratakse rahaline hüvitis, siis ei tohi selline hüvitis ületada selliste litsentsitasude ja tasude summat, mis oleks tulnud tasuda, kui kõnealune isik oleks taotlenud luba kasutada kõnealust ärisaladust ajavahemikul, mille jooksul ärisaladuse kasutamine oleks olnud keelatud.

Artikkel 14

Kahjutasu

1. Liikmesriigid tagavad, et pädevad õigusasutused otsustavad kannatanu taotluse alusel, et rikkuja, kes teadis või oleks pidanud teadma, et ta tegeles ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisega, peab maksma ärisaladuse omajale kahjutasu, mis vastab ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise tulemusel tegelikult tekitatud kahjule.

Liikmesriigid võivad piirata töötajate kohustust hüvitada oma tööandjatele kahju tööandjate ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise eest, kui nad tegutsevad ettekavatsematult.

2. Lõikes 1 osutatud kahjutasu määramisel võtavad pädevad õigusasutused arvesse kõiki asjakohaseid tegureid, nagu negatiivseid majanduslikke tagajärgi, sh kannatanu saamata jäänud tulu, rikkuja saadud ebaõiglast tulu ja asjakohasel juhul muid kui majanduslikke tegureid, nagu ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise tõttu ärisaladuse omajale põhjustatud moraalne kahju.

Alternatiivina võivad pädevad õigusasutused asjakohasel juhul kehtestada kahjutasu ühekordse maksena, võttes arvesse vähemalt selliseid elemente nagu litsentsitasude või tasude summa, mis oleks kuulunud maksmisele juhul, kui rikkuja oleks taotlenud luba kasutada kõnealust ärisaladust.

*Artikkel 15***Kohtuotsuste avaldamine**

1. Liikmesriigid tagavad, et ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamise kohta algatatud kohtumenetlustes võivad pädevad õigusasutused hageja taotlusel anda korralduse asjakohaste meetmete võtmiseks rikkuja kulul, et levitada teavet kohtuotsuse kohta, sh avaldada otsus kas täielikult või osaliselt.
2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud meetmed peavad tagama ärisaladuste konfidentsiaalsuse säilitamise vastavalt artiklile 9.
3. Kaaludes korralduse andmist mõne lõikes 1 osutatud meetme võtmiseks ja hinnates selle proportsionaalsust, võtavad pädevad õigusasutused asjakohasel juhul arvesse ärisaladuse väärtust, rikkuja tegevust ärisaladuse omandamisel, kasutamisel või avalikustamisel, ärisaladuse ebaseadusliku kasutamise või avalikustamise mõju ning seda, kui suur on tõenäosus, et rikkuja jätkab ärisaladuse ebaseaduslikku kasutamist või avalikustamist.

Pädevad õigusasutused võtavad arvesse ka seda, kas teave rikkuja kohta on selline, mis võimaldab füüsilise isiku kindlaks teha, ning kui jah, siis kas nimetatud teabe avaldamine oleks põhjendatud, võttes eelkõige arvesse võimalikku kahju, mida selline meede võib põhjustada rikkuja eraelu puutumatusel ja mainele.

*IV PEATÜKK***Haldusmeetmed ja karistused, aruandlus ja lõppsätted***Artikkel 16***Haldusmeetmed ja karistused käesoleva direktiivi mittejärgimise korral**

Liikmesriigid tagavad, et pädevad õigusasutused võivad kohaldada haldusmeetmeid ja karistusi isikute suhtes, kes ei järgi või kes keelduvad järgimast artiklite 9, 10 ja 12 alusel võetud meetmeid.

Ette nähtud haldusmeetmed ja karistused peavad sisaldama võimalust määrata korduvaid karistusmaksleid juhul, kui artiklite 10 ja 12 alusel võetud meedet ei järgita.

Ette nähtud haldusmeetmed ja karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

*Artikkel 17***Teabevahetus ja kontaktisikud**

Koostöö, sh teabevahetuse edendamiseks liikmesriikide ning liikmesriikide ja komisjoni vahel määrab iga liikmesriik ühe või mitu riiklikku kontaktisikut, kes tegelevad käesolevas direktiivis sätestatud meetmete rakendamise seotud küsimustega. Liikmesriik edastab riikliku kontaktisiku või riiklike kontaktisikute andmed teistele liikmesriikidele ja komisjonile.

*Artikkel 18***Aruanded**

1. Hiljemalt 9. juuniks 2021 koostab Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskuse tegevuse raames esialgse aruande suundumuste kohta kohtuvaidlustes, mis on seotud käesolevas direktiivis käsitletud ärisaladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisega.
2. Hiljemalt 9. juuniks 2022 koostab komisjon vahearuande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta ning esitab selle Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Nimetatud aruandes võetakse igakülgselt arvesse lõikes 1 osutatud aruannet.

Vahearuandes analüüsitakse eelkõige käesoleva direktiivi kohaldamise võimalikku mõju teadusuuringutele ja innovatsioonile, töötajate liikuvusele ning sõna- ja teabevabaduse õiguse teostamisele.

3. Hiljemalt 9. juuniks 2026 hindab komisjon käesoleva direktiivi mõju ning esitab sellekohase aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Artikkel 19

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 9. juuniks 2018. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.

Artikkel 20

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 21

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Strasbourg, 8. juuni 2016

Euroopa Parlamendi nimel
president
M. SCHULZ

Nõukogu nimel
eesistuja
A. G. KOENDERS